

PERISYNTI

Vanhan työväenliikkeen järjestörakenteessa oli samanaista dualismia kuin kapitalistisessa valtiorakenteessakin: toisaalta oli olemassa virkavalta ja toisaalta kansa.

Eri maiden työväenpuolueissa ja johtavissa ammattijärjestöissä kehittyi ja laajeni vuosikymmenien kuluessa monihaarainen virkamiehistö, joka keskitti käsiinsä työväenliikkeen kaikki johtolangat. Voidaan otaksua, että siinä on ilmennyt kapitalistisen yhteiskunnan tietynlainen pyrkimys porvariston luokkaherruuden uuteen, viimeiseen muotoon, virkavaltaisesti hallittavaan maailmanvaltakuntaan, valtiotaloudelliseen maailmantrustiin, jossa ei ole yksityispääomaa, ja että II Internationaalin piispat on ennakolta määrätty muodostamaan tämä uusi katolinen maailmanvaltakunnan hierarkia. Tässä tapauksessa ei tietenkään ole oleellista merkitystä sillä kysymyksellä, onko riistäjämaailmasa pyritty tietoisesti uusiin kehitysmuotoihin. Riistäjämaailman suurpula, joka ilmeni imperialistisena maailmansotana, on tehnyt nämä pyrkimykset täysin toivottomiksi.

Virkavallan muodostuminen vanhassa työväenliikkeessä on kuitenkin sinänsä ilmiö, joka nykyään on kukkeimmillaan tietyissä piireissä.

Vain virkamiehistö on sentyyppisissä järjestöissä aktiivisena osana. Se hoitaa itse asiassa koko »yrittystä». Sen vastakohtana on passiivinen jäsenjoukko. Viimeksi mainittu peittää koneiston aineelliset ja poliittiset menot maksamalla säännöllisesti jäsenmaksut ja osallistumalla aika ajoin äänestyksiin. Muuta merkitystä sillä ei ole järjestössä. Mitä vähemmän se puuttuu puolue- tai ammattiyhdistystoimintaan, sitä parempi koneiston tavanomaiselle toiminnalle. On

siis olemassa kaksi aivan erillistä kerrosta: ylä- ja alakerros, jotka esittävät järjestössä täysin erilaista osaa.

On ilman muuta ymmärrettävää, että perussyynä tähän ilmiöön on kapitalistisen miljöön vaikutus. Kapitalismi on muuttanut kaikki yhteiskunnalliset suhteet muodolliseksi arvojen vaihdoksi. Poliitiikka on kapitalismin oloissa poliittista »afääriä». Niin porvarilliset valtiot kuin myös erilaiset poliittiset puolueet harjoittavat sitä liikemäisesti virkako-neistonsa välityksellä kilisevän kullan ja poliittisten bankettien avulla, ts. verotuksesta saaduilla varoilla ja ostamiensa äänestyslippujen avulla. Kehittyvä työväenliikekään ei ole voinut vastustaa tätä vaikutusta.

Niin kauan kuin liike oli aivan nuorta, kaikki kysymykset käsiteltiin eri jäsenten kesken välittömien neuvottelujen tietä ja lopullinen päätös tehtiin yleisissä jäsenkokouksissa. Entisen alkeellisen demokratian osittainen vaihtaminen vallinnalliseen edustajistoon ja erinäisiä tehtäviä suorittaviin vakinaiisiin elimiin osoittautui kuitenkin välttämättömäksi, kun jäsenmäärä lisääntyi ja hajanaisten järjestöjen yhdistäminen yhtenäiseksi liitoksi tai puolueeksi kävi entistä tarpeellisemmaksi. Liike tarvitsi edustajia ja toimihenkilöitä, jotka olisivat omistaneet kaiken aikansa työväenliikkeelle. Siitä johtuu kapitalististen suhteiden vallitessa mahdollisuus ja vaara, että nämä valitut edustajat ja toimihenkilöt irtautuvat järjestön muusta jäsenjoukosta.

Parlamenttiedustajien, sairaskassojen ja ammatillisen liikkeen toimihenkilöiden ja sanomalehtien toimittajien työ oli sellaista, että he eivät olleet koskaan tai olivat hyvin harvoin, vain vaalikamppailuissa ja kokouksissa, kosketuksissa järjestön jäsenjoukkoihin. Niin toimintansa kuin myös yhteiskunnallisen asemansa puolesta he erosivat tuntuvasti jäsenenemmistöstä. Heidän suhteensa tähän enemmistöön olivat pelkästään muodollisia: muodollisesti järjestön valtuuttamina he toimittelivat tehtäviään valitsijoidensa tahdosta riippumatta menetellen siten kuin heistä oli järkevää ja sopivaa ja ilmaantuivat aika ajoittain vilaukselta valitsijoidensa näkösalille saadakseen valtuutensa uusituksi tai esittääkseen ehkä muodollisen toimintakertomuksensa. He olivat samanlaisessa muodollisessa suhteessa järjestönsä kuin osakeyhtiön johtaja yhtiönsä tai osuuskunnan johtokunta osuuskunnan jäsenistöön. Sitä paitsi aineellisessa ja sosiaalisessa suhteessa heidän asemansa oli useinkin edullisempi kuin jäsenenemmistön asema ja henkilökohtaiset

edut olivat usein erottamassa heitä muista työläisistä. He muuttuivat työväenliikkeen virkamiehistöksi, luutuneeksi elimistöksi. Riippumatta siitä, hoitiko tämä virkamiehistö tehtävänsä hyvin tai huonosti, se oli joka tapauksessa konservatiivista ainesta, vallankumouksellisen liikkeen kehityksen jarru, sillä vallankumouksellisessa liikkeessä näiden virkamiesten asema kävi helposti epävakaaksi ja he olivat vaarassa menettää kaiken, mikä oli heistä kallista ja rakasta, jopa vapautensa ja henkikultansakin.

Olisi liian yksinkertaista selittää tämä virkavaltaisuus tuontitavaraksi, jonka työväenjärjestöissä toimivat intellektuellit ovat salakuljettaneet mukanaan pikkuporvarillisista piireistä. Intellektuellit ovat tietenkin suuresti myötävaikuttaneet sensuuntaiseen kehitykseen, mutta porvarillisen laillisuuden ilmapiirissä olisi käynyt samoin, vaikka toimihenkilöt olisivat olleet järjestään työläisiä. Vanhassa legaalissa työväenliikkeessä oli monesti havaittavissa, että välittömästi työpenkin äärestä ammattiyhdistysmiehen, kansanedustajan tai sanomalehtimiehen ym. tehtäviin siirtyneet työläiset rappeutuivat nopeasti ja tottuivat vaivattomasti kaikkiin virkavaltaisuuden kielteisiin puoliin: kärkeään virastomuodollisuuteen, sokeaan omavaltaisuuteen ja röyhkeään itsekkääseen mielivaltaan.

Naiivia — joskin sellaista naiiviutta on usein havaittavissa — on nähdä virkavaltaisuutta vain siellä, missä se ilmenee mitä inhottavimpana virkamiehistön herravaltana, kuten Amerikan Ammattiyhdistysliitossa tai Saksan Sosialidemokraattisessa Puolueessa. Se on paljon yleisempi paha. Toimihenkilöiden vieroittuneisuus, elävän yhteistoiminnan vaihtuminen muodolliseksi oikeussuhteiksi ja järjestön jakautuminen aktiiviseksi toimihenkilöstöksi ja passiiviseksi massaksi — siinä nykyisen työväenliikkeen perisynti. Vieläpä vallankumouksellinen työväenliikekin, kommunistinen puoluekin osoittautuvat olevan alttiita porvarillisen miljööön turmelevalle vaikutukselle.

Meidän ei pidä sulkea silmiämme tältä pahalta. Meidän tulee pyrkiä vapautumaan siitä ennen muuta organisatorisen rakennustyömme avulla.

Eihän tietenkään riitä se, että entinen sosialidemokratinen puolue muuttaa nimeään, hyväksyy kommunistisen ohjelman ja Kommunistisen Internationaalien asettamat 21 ehtoa. Ei riitä, että sosialidemokraattisten toimihenkilöiden tilalle astuvat kommunistimieliset ja että puoluelehdis-

tössä, kokouksissa, juhlapuheissa ja päätöslauselmissa sosialidemokraattinen sanahelinä vaihdetaan kommunistiseen doktriiniin. Jokainen meistä tietää, että kommunistiseksi kullatun kupolin alla voi hyvinkin esiintyä mitä erilaisimmassa muodossa opportunistin epäjumalointia ja taikaukoista kaavaoppia, mikä on ehkä uudenmuotoista ja sangen vilpittömääkin, mutta sitäkin eksyttävämpää ja vaarallisempaa kommunistisen toiminnan, ts. proletariaatin vallankumousliikkeen johtamisen kannalta.

Kommunistinen ohjelma saattaa liiankin helposti osoittautua jo ennen nousukauden alkua pelkäksi peilikuvaksi. Porvarillisen laillisuuden oloissa »peilikommunismi» on itse asiassa liikkeemme pahin taudin vaara: kaikki ulkonaiset merkit saattavat tällöin olla tarkoin todellisen kommunismin mukaisia, kuin peilikuvassa, mutta vasemman puolen tilalla on oikea puoli, ts. kommunistisen toiminnan asemesta on olemassa vain sen peilikuva. Vastuunalaisten toimihenkilöiden passiivista suhtautumista vallankumousliikkeen todelliseen nopeuttamiseen esiintyy legaalisisissa kommunistisissa puolueissa paljon useammin kuin ilmeistä opportunistista toimintaa.

Tämä passiivisuus ei tietenkään ilmene kaikkien puolue-tehtävien laiminlyömisinä, vaan sen ohella voidaan hyvinkin utterasti toimitella monenlaisia jokapäiväisiä tehtäviä puolueoimistoissa, lehtien toimituksissa, parlamenttiryhmissä ym.

Tämä toiminta on kuitenkin luonteeltaan tuloksetonta, hedelmätöntä, Sisifyksen työtä. Se saattaa hyvinkin osoittautua tiedottomaksi sabotoinniksi, koska siihen käytetyt voimat irrotetaan toisenlaisesta työstä, jossa niitä tarvittaisiin ehdottomasti niin samoissa viroissa kuin muillakin aloilla.

Eräissä maissa esim. saatetaan haaskata aivan suotta ylettömän paljon voimia sanomalehtityöhön. Puolueella on jo ennestään verraten laaja lehdistö, mutta se pyrkii julkaisemaan aina vain uusia ja uusia lehtiä, vaikka yksikään entisistä ei tyydytä niitä kohtuullisia vaatimuksia, joita kommunistiselle lehdelle asetetaan.

Paperin, hölynpölyn, toimittajien, velkojen, tilaajien ja lehdenkantajien paljous vaikuttaa siltä kuin kommunismin voima kasvaisi, mutta todellisuudessa se painaa liian alas aluksen keulan ja peräosassa olevat siipirattaat ovat jo kohonneet vedestä ja pieksävät pelkästään ilmaa.

Me ilmaisemme puoluejärjestömme perusluonteen tavallisesti sanonnalla demokraattinen sentralismi. Ajatus on sangen oikea, mutta sanamuoto ei ole kyllin selvä eikä tarkka. Tämä sanonta voidaan ensiksikin tulkita liian laajasti. Inhottavintakin virkavaltaisuutta (esim. Amerikan Ammattiyhdistyksessä tai jopa bonapartelaisessa järjestelmässä) on luonnehdittu demokraattiseksi sentralismiksi. Toiseksi tämä sanonta ei ilmaise kommunistisen järjestön oleellista puolta: demokratian ja sentralismin eheää, elimellistä eikä muodollista yhteyttä.

Edellä mainittu sanonta ilmaisee pääasiassa vain vaatimuksen, että erotukseksi ei-vallankumouksellisesta työväenpuolueesta kommunistisen puolueen tulee olla sentralisoitunut, samalla kun puolueen sisällä säilyy demokratia, mikäli se ei ole ristiriidassa sentralismin kanssa. Tämä voidaan käsittää pelkästään muodollisesti ja pintapuolisesti ja sen vuoksi aivan väärin. Tämä vaara on uhkaamassa aina kun joukkopuolue muuttuu muodoltaan sosialidemokraattisesta tai »sosialistisesta» kommunistiseksi. Puolue saattaa reorganisaatiossaan rajoittua siihen, että se myöntää laajat valtuudet johtolimelleen, mutta säilyttää muussa suhteessa vanhan järjestyksen enimmältä osaltaan muuttumattomana. Mitä siitä seuraa? Yksinkertaisimmassa tapauksessa siitä ei seuraa mitään: sentralisaatio jää paperille, koska puoluejohtajat, välttääkseen sisäisiä selkkauksia, eivät heikkoutensa ja horjuvuutensa vuoksi ryhdy millään tavoin käyttämään suuria valtuuksiaan. Taikka päinvastoin puolueen johtajat alkavat päättävästi käyttää saamiaan laajoja oikeuksia ja joutuvat heti kohta kärkevään selkkaukseen useiden alaistensa järjestöjen ja puoluelaitosten kanssa. Yksikin heidän mahtikäskyynsä perustuva toimenpide, kuten puoluelehden toimittajan siirtäminen paikasta toiseen tai jonkin paikallisjärjestön päätöksen kumoaminen, riittää aiheuttamaan loputtomia rettelöitä, jopa väliin puoluekurin rikkomuksia ja vastaavia rangaistuksia. Koska puolueen johtajiston ja jäsenistön keskinäiset suhteet ovat pysyneet entiseen tapaan muodollisina ja vieroksuvinä, niin puolueen jäsenistö, jolle sentralismin todellinen olemus on jäänyt epäselväksi, ei käsitä, että sentralismia vaativat itse toiminnan edut, yhtenäisen johdon tarpeellisuus, vaan katsoo sen vain muodolliseksi perusteeksi, jonka nojalla valta keskitetään harvojen käsiin. Siitä syystä mikään tällainen vallankäyttö ei tunnu jäsenistöstä asian vaatimalta toimen-

piteeltä, vaan heidän demokraattisen itsemääräämisoikeutensa mielivaltaiselta loukkaamiselta, siis vallan väärinkäytöltä, jäsenenemmistöön kohdistuvalta päällystön väkivalalta.

Työläinen on saanut koko elämänsä ajan kokea päällystön valtaa ja pakotusta. Hänen työvoimansa ostajan ja hänen välisestä muodollisesta sopimuksesta huolimatta, oikeamminkin juuri noiden muodollisten suhteiden vuoksi kaikkinaisen työkuri ja työnjohto, yksinpä teknisesti välttämätönkin, on tuntunut hänestä vihollisen harjoittamalta pakotukselta, hänen persoonallisuuteensa kohdistuvalta despoottiselta määräilyltä. Hän ei kykene erottamaan yhteiskunnallisesti välttämätöntä, kaikessa tarkoituksenmukaisessa tuotannossa tarpeellista työnjohtotehtävää tämän tehtävän kapitalistisesta muodosta, nimittäin sorrosta ja riistosta, sillä sellainen tehtävä esiintyy kapitalistisessa yhteiskunnassa vain mainitussa muodossa. Nämä peruskokemukset ja niiden lisäksi kaikki poliittisesta sorrosta saadut kokemukset aiheuttavat sen, että työmies suhtautuu omassakin järjestössään kielteisesti ja epäluuloisesti vallan keskittämiseen. Niinpä se, että johtajat ajavat tahtonsa läpi käskyjen avulla heille annettujen muodollisten valtuuksien perusteella, tuntuu työläisistä silloin, kun he eivät ole selvillä niiden tarpeellisuudesta, virkavaltaiselta pakotukselta, epäoikeudenmukaiselta harvainvallan käytöltä.

Sentralisaatio ja tiukka puoluekuri kommunistisessa puolueessa eivät ole tietenkään ristiriidassa työläisten etujen kanssa, vaan ne ovat päinvastoin välttämättömiä heidän vallankumouksellisten luokkaintressiensä toteuttamiseksi. Mutta työläinen ei tajua elävästi tätä tarkoitusta eikä välttämättömyyttä niin kauan kuin hänen suhteensa johtavaan puolue-elimeen pysyvät pelkästään muodollisina. Sen vuoksi kysymys tehtävien tarkoituksenmukaisesta keskittämisestä näyttää hänestä siltä, kuin kysymyksessä olisi vallan keskittäminen.

Puolueen jäsenet tietävät vallan hyvin, että kaikki vastuunalaisissa toimissa olevat toverit ovat joko suoranaisesti tai välillisesti heidän itsensä valitsemia eikä heillä ole mitään muistuttamista kyseistä vaalitapaa vastaan, parempaa he eivät voi ajatellakaan; kaikki tunnustavat, että puolueen edustajakoukselle, joka on päättänyt saattaa voimaan uuden, sentralisaatioon perustuvan järjestyksen, kuuluu ylin päätösvalta puolueasioissa. Voimaan saatettu sent-

ralismi tuntuu heistä siitä huolimatta käytännössä virkavaltaiselta painostukselta, jota vastaan kapinoi niin proletaarin vaistomainen demokraattisuus kuin pikkuporvarillisen intellektuellin individualismikin. Rettelöinti johtaa taisteluun ja hajaannukseen. Taistelu saattaa johtaa joukkoesiintymisiin ja erottamisiin. Nämä sisäiset hankaukset heikentävät puoluetta, ja yläportaan virkavaltaiutumisen vain voimistuu.

Oppositio vastustaa virkavaltaisuutta puolueessa myös valtakysymyksen pohjalta, mikä ilmenee taisteluna harvainta vastaan sekä kaikkien jäsenten »tasavertaisen vallan» puolesta, ts. muodollisen demokratian puolesta. Tämä taistelu ei suuntaudu kuitenkaan yksinomaan harvojen valtaa, vaan myös harvojen funktioita vastaan, ts. ei ainoastaan muodollista sentralismia, vaan myös työnjaon vaatimaa sentralismia vastaan. Siinä ei ole mitään ihmettelemistä, sillä puoluejohtajat eivät ole osanneet suorittaa sentralisaatiota siten, ettei se tuntuisi pelkältä autokratian voimaansaattamiselta puolueessa, kun taas oppositio ylittää tiedottomasti kaikki näkymättömät logiikan rajat. Taistellessaan puoluebyrokratiaa vastaan se hyökkää myös tarpeellista puolue tehtävien keskittämistä vastaan, kaikkea johtoa, kaikkea lujaa järjestystä ja kuria vastaan.

Sanalla sanoen oppositio esiintyy anarkistisena oppositiona.

Anarkismi on työväenliikkeessä virkavaltaisuuden vastakkainen kohtio. Ne ovat toinen toisensa seurauksia. Muodollinen järjestödemokratia ei voi hävittää enempää virkavaltaisuutta kuin anarkismiakaan, sillä nämä kehittyvät porvariston perisyntinä nimenomaan sen pohjalla. Organisaattorinen sentralisaatio, ts. pyrkimys varman johdon luomiseen, ei voi siitä syystä saavuttaa koskaan tarkoitustaan, jos se pohjaa yksinomaan muodolliseen demokratiaan. Formalistiset sentralisoijat yrittävät tosin hävittää anarkian puolue-elämästä, tehdä lopun hillittömästä hyödyttömästä mielivallasta. Mutta tuloksena heidän virheellisistä menettelytavoistaan on päinvastoin vain erimielisyyden ja anarkian lisääntyminen.

Legaalisen tai illegaalisen puolueen johtaelimen virkavaltaiutuminen ei vielä merkitse, ettei se voisi yrittää toimia radikaalisen vallankumouksellisesti. Voi tietysti, mutta koska se ei löydä tietä vallankumouksellisen proletariaatin sydämeen, se ei keksi muuta keinoa kuin blanquilaisten sa-

laliittoilun ja »putschismin». Silloin kun kommunistisen puolueen johtomiehet eivät vielä ole varsinaisesti virkavaltaistuneet, mutta eivät myöskään ole missään elimellisessä yhteydessä vallankumouksellisiin työväenjoukkoihin, he ovat hyvin suurella vaaralla viehättyä tähän halpahintaiseen, vahingolliseen ilotulitukseen vakavan vallankumouksellisen toiminnan asemesta.

Työväenliikkeessä joudutaan myös muille harhapoluille, jollei kyetä saamaan elimellistä yhteyttä joukkoihin. Virkavaltaisuuden suoranaisena vastakohtana on doktrinäärinen lahkokuntaisuus eli doktrinäärinen radikalismi. Huolellisemmin tarkasteltuna lahkokuntaisuus osoittautuu kuitenkin todellisuudessa useimmiten virkavaltaisuuden läheiseksi sukulaiseksi, sen nuoremmaksi veljeksi. Sekä byrokraatti että lahkokuntalainen saattavat käyttää menestyksellisesti kykyjään vain eristäytyessään vajaakykyisten, syntisten proletaarien maailmasta. Byrokraatti pitää jokaista kansliamääräystään ja lahkokuntalainen jokaista puhdasoppista dogmiaan siinä määrin moitteettomana ja pyhänä, etteivät he niiden työläisvallankumouksellisten suhteen, jotka eivät ole vielä täysin tajunneet tuota pyhyyttä, tunne muuta »vallankumouksellista menetelmää» kuin lähettää heidät ikuiseen helvetin kadotukseen. Siitä kuitenkin hyötyy porvarillinen helvetti eikä proletaarinen vallankumous.

Aikakauslehti »Kommunistitšeski
Internatsional», 1921, n:o 17

Suomennettu tätä kokoelmaa varten